

หมวด ๑

คณะกรรมการ

หมวดนี้แยกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งว่าด้วย คณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ มี ๗ มาตรา ตั้งแต่มาตรา ๕-๑๑ และส่วนที่ ๒ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานบำบัดรักษา มี ๓ มาตรา ตั้งแต่มาตรา ๑๒-๑๔

ส่วนที่ ๑ คณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกรรมการ

(๔) ผู้แทนองค์กรภาคเอกชนที่เป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต ซึ่งเลือกกันเอง จำนวนสี่คนเป็นกรรมการ

(๕) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในสาขาการแพทย์จิตเวช จิตวิทยาคลินิก สังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช กิจกรรมบำบัดและกฎหมาย สาขาละหนึ่งคนเป็นกรรมการ

ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และข้าราชการของกรมสุขภาพจิต ซึ่งอธิบดีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ การเลือก และการแต่งตั้งกรรมการตาม (๔) และ (๕) ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

อธิบาย คณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ มีองค์ประกอบดังนี้ คือ

๑. ประธานและรองประธาน มาจากฝ่ายการเมือง ๒ คน
๒. หัวหน้าส่วนราชการที่เป็นข้าราชการประจำ ๙ คน รวมกับเลขานุการที่เป็นกรรมการด้วยอีก ๑ คน รวมเป็น ๑๐ คน
๓. ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้มีความผิดปกติทางจิต ๔ คน

๔. ผู้ทรงคุณวุฒิ ๖ คน

ดังนั้น ผู้แทนภาคเอกชนรวมกับผู้ทรงคุณวุฒิจะมีจำนวน ๑๐ คน เท่ากับกรรมการฝ่ายข้าราชการประจำพอดี

สำหรับผู้แทนองค์กรภาคเอกชนกับผู้ทรงคุณวุฒินั้นได้มาโดยการสรรหาตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๖ กรรมการตามมาตรา ๕ (๔) และ (๕) ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งรับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

อธิบาย มาตรานี้กำหนดคุณสมบัติของกรรมการที่เป็นองค์กรเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ คำว่าไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามที่บัญญัติไว้ในตอนต้นนั้น ถ้าดูใน (๓)-(๕) มีลักษณะเป็นรูปปฏิเสธทั้งสิ้น ตามหลักไวยากรณ์แล้วเป็น ปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ ซึ่งอาจแปลความหมายไปในทางตรงกันข้ามได้ ดังนั้น คำว่า ไม่มีลักษณะต้องห้าม ที่ปรากฏความหมายที่แท้จริงก็คือ มีลักษณะที่ต้องการ นั้นเอง แต่เป็นสำนวนทางกฎหมายที่ใช้กันตั้งแต่ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย และกฎหมายอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก

คุณสมบัติสำคัญที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ก็คือ ต้องการให้กรรมการ ปลอดภัยจากนักการเมืองนั่นเอง

มาตรา ๗ กรรมการตามมาตรา ๕ (๔) และ (๕) มีวาระการดำรง ตำแหน่งคราวละสามปี และจะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ภายในเก้าสิบวัน ในระหว่างที่ยังมิได้ มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ นั้นอยู่ในตำแหน่ง เพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้ง ใหม่เข้ารับหน้าที่

ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้น ว่างลงและให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่วาระของกรรมการตามวรรคหนึ่งที่พ้นจากตำแหน่งก่อน ครบวาระเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ ว่างนั้นก็ได้ และในกรณีนี้ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

อธิบาย มาตรานี้กำหนดวาระของกรรมการที่เป็นองค์กรเอกชน และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียน จึงกำหนดไม่ให้ดำรง ตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกัน

สำหรับวรรคสองบัญญัติไว้ เพื่อให้กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งจากการ

ดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว ยังสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน หากพ้นกำหนดเก้าสิบวันไปแล้ว ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการใหม่กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว จะไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

ส่วนวรรคสามเป็นการแต่งตั้งกรรมการแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘ ให้กรรมการแทนนั้น มีวาระเท่ากับผู้ที่ตนแทน

สำหรับวรรคสุดท้าย บัญญัติถึงกรณีวาระของกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ มีระยะเวลาไม่ถึงเก้าสิบวัน ก็ไม่จำเป็นที่จะแต่งตั้งกรรมการแทนกรรมการที่พ้นวาระนั้นก็ได้

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๕ (๔) และ(๕) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะกรรมการมีมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ให้ออก เนื่องจากบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖

อธิบาย มาตรานี้กำหนดการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการที่มาจากองค์กรเอกชน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีใช้การพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ซึ่งได้แก่ ตาย หรือลาออกหรือกรณีคณะกรรมการมีมติให้ออก ซึ่งกรรมการต้องไข่มติถึง ๒ ใน ๓ ของกรรมการที่มีอยู่ในขณะนั้นและเหตุผลที่ให้ออกก็มีอยู่ ๓ ประการ คือ บกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

สำหรับกรณีขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๖ ก็ชัดเจนอยู่แล้ว

มาตรา ๙ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการ เป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของกรรมการที่มาประชุม กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

อธิบาย มาตรานี้กำหนดองค์ประชุมและวิธีการประชุมของคณะกรรมการ ตลอดจนกำหนดวิธีการออกเสียงของกรรมการ ซึ่งก็เป็นแบบคล้ายๆ กันของลักษณะการประชุมของกรรมการที่มีอยู่ในกฎหมายหลายๆ ฉบับ

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและมาตรการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจิต รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคม

(๒) วางหลักเกณฑ์และวิธีการในการให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต การให้บริการด้านสุขภาพจิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม

(๓) ตรวจสอบและติดตามการดำเนินงาน ของคณะกรรมการสถานบำบัดรักษา

(๔) กำหนดแบบหนังสือให้ความยินยอมรับการบำบัดรักษา ตามมาตรา ๒๑

(๕) กำหนดหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการ ตามมาตรา ๔๐(๒)

(๖) วางระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) ปฏิบัติการอื่นใด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือ กฎหมายอื่น หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

อธิบาย เนื่องจากคณะกรรมการ ประกอบด้วย ฝ่ายข้าราชการประจำจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาผู้ป่วยตามพระราชบัญญัตินี้ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ จึงต้องกำหนดให้มีอำนาจภายในขอบเขตของกฎหมายที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติ โดยกำหนดกรอบไว้กว้างๆ ดังนี้

๑. การกำหนดนโยบายให้ผู้ป่วยได้เข้าถึงบริการการบำบัดรักษา ซึ่งรัฐบาลไม่เพียงสนับสนุนงบประมาณ ให้แต่กระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สังกัดกระทรวงต่างๆ ที่ต้องได้รับการสนับสนุนด้วย
๒. กำหนดมาตรการต่างๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติในการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วย ตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้
๓. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการให้คำปรึกษา แนะนำ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาคเอกชนด้วย
๔. ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานบำบัดรักษา
๕. ดำเนินการตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้กำหนด เช่น ตาม มาตรา ๒๑ มาตรา ๔๐(๒) และมาตราอื่น ๆ

มาตรา ๑๑ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๖ มาตรา ๘ และมาตรา ๙ มาใช้บังคับกับ ที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

อธิบาย มาตรานี้ให้อำนาจคณะกรรมการที่จะแต่งตั้งผู้ปฏิบัติงานในรูปของที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการ ตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

สำหรับวรรคสองนั้น กฎหมายให้นำเอาเรื่องคุณสมบัติของ กรรมการ และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ มาใช้บังคับกับที่ปรึกษาและ อนุกรรมการด้วย